

Д. В. Філоненкоаспірант кафедри загальної психології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОФЕСІЙНА САМОСВІДОМІСТЬ ТА ЧАСОВІ ПЕРСПЕКТИВИ ОСОБИСТОСТІ ІТ-СПЕЦІАЛІСТА

Проблема вивчення професійної компетентності фахівців у сфері інформаційних технологій набуває пріоритетного значення, оскільки все більша кількість видів людської активності виявляється опосередковано комп'ютерними та іншими видами інформаційних технологій. Бути компетентним ІТ-спеціалістом – значить мати набір специфічних компетентностей різного рівня (спостерігати, бути глибоко обізнаним у предметі, самостійно ставити питання, доводити власну правоту, справлятися з міжособистісними конфліктами тощо). В нових соціально-економічних умовах змінюються також вимоги до особистісних і ділових якостей фахівців ІТ-сфери: навички праці зберігають своє значення, але все більше на перший план виходять фундаментальність знань, вміння аналізувати, оцінювати нестандартні ситуації і приймати потрібні рішення. Характеристикою професійної самосвідомості, що визначає можливості успішної адаптації ІТ-спеціаліста до професійної діяльності в подальшому, є продуктивність професійного Я-концепту, показниками якого виступають когнітивна складність, інтегрованість та представленість в його змісті конструктивів, що дозволяють осмислювати ставлення до себе як професіонала. Професійна позиція в часовій перспективі ІТ-спеціаліста розглядається як сукупна детермінанта активності фахівця. Основу професійної позиції особистості ІТ-спеціаліста становить система ціннісних орієнтацій, що являються складником мотиваційної сфери та системоутворюючим фактором (ядром) за професійним спрямуванням. Процес формування професійної самосвідомості особистості ІТ-спеціаліста детермінується взаємодією особистісних аспектів і компонентів професійної діяльності на мотиваційно-вольовому, когнітивному та операційному рівнях. Наявність віддаленої часової перспективи, переважна орієнтація особистості на майбутнє, позитивне емоційне ставлення до майбутнього та минулого пов'язані зі сформованістю ієрархії ціннісних орієнтацій особистості ІТ-спеціаліста.

Ключові слова: мотиваційна сфера, професійна діяльність, адаптація, часова перспектива, підготовка.

Постановка проблеми. Професійна самосвідомість виступає одним з головних чинників успішної професіоналізації студента і запорукою майбутньої ефективної професійної діяльності. Ця теза підкріплена значною кількістю емпіричних даних на основі різних спеціальностей [2; 3; 6; 8; 9].

Система підготовки у вищому навчальному закладі передбачає цілеспрямоване формування професійної самосвідомості у студентів. Для того щоб успішно формувати професійну самосвідомість ІТ-спеціаліста, необхідно знати, як вона розвивається в процесі навчання, яка її динаміка. Більшість сучасних досліджень, спрямованих на вивчення професійної самосвідомості ІТ-спеціалістів, будуються здебільшого на теоретичних міркуваннях і квазіметодах, «підганяються» під предмет дослідження. По суті, проведені до сьогоднішнього дня дослідження здебільшого будувалися на якісних методах, що базуються на ідеографічній методології [8; 9]. Отже, одна з проблем, з якою стикається дослідник професійної самосвідомості, – це відсутність надійного інструменту вивчення професійного Я.

Особливості сьогоденного життя вимагають від молодих ІТ-спеціалістів таких якостей,

які будуть задовольняти індивідуальні потреби, сприятимуть реалізації життєвих планів і цілей. Це висока працездатність, цілеспрямованість, рішучість, витримка, самовладання, ініціативність та самостійність, творче ставлення до діяльності, здатність приймати відповідальні рішення, здатність до співпраці [1].

Щоб бути успішним у даній професійній діяльності, людині необхідно володіти тими якостями, які будуть відповідати вимогам обраної професії. Спробуємо виділити загальнокультурні компетенції, якими необхідно володіти ІТ-спеціалістам, а саме: здатність і готовність до особистісного та професійного самовдосконалення, саморозвитку, саморегулювання, самоорганізації, самоконтролю, розширення меж своїх професійно-практичних знань. Психологічні особливості мотивації особистості ІТ-спеціаліста мають за основу вміння використовувати методи і засоби пізнання, різні форми і методи навчання та самоконтролю, навички самостійної, творчої роботи, здатність породжувати нові ідеї та знаходити підходи до їх реалізації [3].

Вивчення загальнокультурних компетенцій майбутніх ІТ-спеціалістів в контексті психоло-

гічних особливостей взаємозв'язку мотивації та часових перспектив їх особистостей показало, що успішності виконання професійної діяльності сприятиме усвідомлена саморегуляція поведінки людини. Як вважає В.І. Моросанова, особливостями саморегуляції є типові для людини і найбільш істотні індивідуальні особливості організації та управління своєю активністю [4]. Її сутнісними властивостями виступає «здатність людини керувати своїми діями, практично перетворювати дійсність, планувати способи дій, контролювати хід і результати своїх дій» [1; 4]. Людина сама вирішує, що, коли і як їй треба робити; на основі отриманих результатів вона виробляє правила поведінки та критерії досягнення мети.

Мета дослідження. Метою статті є доповнення наукового розуміння проблеми професійної самосвідомості ІТ-спеціаліста. Вивчення професійної самосвідомості та часових перспектив особистості ІТ-спеціаліста може бути використано під час розробки рекомендацій з підвищення емоційної стійкості до стресогенних впливів, професійної підготовки до професійної діяльності та керування процесом адаптації.

Виклад основного матеріалу. Різні економічні, демографічні зміни, що відбуваються в нашій країні, зумовлюють напрями модернізації освіти. Перед професійною освітою стоїть завдання з підготовки кадрів високого рівня, здатних не тільки до виконання професійних обов'язків, а й до вивчення інноваційних технологій, що дозволяють підвищити продуктивність праці, до зміни професії в разі потреби. Однією з галузей, що стрімко розвивається сьогодні, є галузь ІТ. Кваліфікований працівник у сфері ІТ повинен не просто володіти професією, а й орієнтуватися в суміжних сферах діяльності, оперативно реагувати на зміни в засобах та умовах професійної діяльності, бути готовим до постійного професійного зростання. Наразі проблема розробки освітнього інформаційного середовища підготовки ІТ-фахівця для підвищення ефективності результату процесу професійного навчання залишається досить актуальною [8; 11]. Аналіз наукових робіт дозволяє зробити висновок, що більшість дослідників розглядають лише загальнотеоретичні аспекти побудови інформаційного середовища. Такі питання, як теоретичні основи створення та змістовно-методичні аспекти реалізації освітнього інформаційного середовища підготовки ІТ-фахівця із врахуванням професійної самосвідомості та часової перспективи розвитку його особистості, не розглядаються. Таким чином, на цей час існує потреба у вирішенні об'єктивно сформованих протиріч між:

– зростаючими вимогами роботодавців до підготовки ІТ-фахівців і наявним рівнем їх підготовки у вищому навчальному закладі;

– потенційними можливостями освітнього інформаційного середовища підготовки ІТ-фахівців і неможливістю використання їх повною мірою через недостатню розробленість теоретико-методологічного і методичного аспектів її використання і створення;

– необхідністю розширеного вивчення психологічних аспектів особливостей взаємозв'язку мотивації та часових перспектив особистості ІТ-спеціаліста.

За В.І. Ковальовим, мотиваційну сферу як підструктуру особистості становлять не стільки актуальні потреби і мотиви, скільки стійкі латентні мотиваційні утворення (спрямованість особистості, інтереси, мотиваційні установки, бажання) [8].

Мотивація і властивості особистості ІТ-спеціаліста тісно взаємопов'язані: властивості особистості впливають на особливості мотивації, а особливість мотивації, закріпившись, стає властивістю особистості. А.Н. Леонтьєв вказує, що основна структура особистості являє собою відносно стійку конфігурацію головних мотиваційних ліній, які ієрархічно вибудовані [9]. П.М. Якобсон зазначає, що не все те, що характеризує особистість, позначається на її мотиваційній сфері [10]. Є.П. Ільїн додає, що не всякі особливості процесу мотивації перетворюються на властивості особистості. Натомість зазначимо, що навчання ІТ-спеціаліста активізує внутрішні процеси розвитку, таким чином, сам процес навчальної діяльності створює умови для розвитку професійної самосвідомості.

Мотиваційна сфера займає найважливіше місце в структурі особистості ІТ-спеціаліста, виконуючи функції спонукання, спрямування і регуляції поведінки та діяльності, зокрема навчальної. Так, фактор мотивації для успішного навчання виявився вагомим, ніж фактор інтелекту. Мотивація в контексті часових перспектив є однією з головних детермінант психічних станів ІТ-спеціалістів [11].

У проведеному нами дослідженні виявлено, що професійна самосвідомість (внутрішня «Я-концепція») має високий рівень у ІТ-спеціалістів, та у більшості досліджуваних переважає мотивація успіху. Всього у дослідженні взяло участь 200 осіб. Основні характеристики вибірки представлені у таблиці 1.

За соціально-демографічними показниками (вік, спеціальність, стаж роботи тощо) респонденти були поділені на групи, за якими здійснювались порівняння. Групи були виділені на основі розподілу відповідей, тобто за процентилями (розділовим був показник у 50%).

У нашій статті представимо отримані данні дослідження, які стосуються формування професійної самосвідомості особистості в часовій перспективі (залежно від віку респондентів).

Характеристики вибірки

Характеристики		Кількість	Відсотки
Вік	21–29 років	118	59
	30–50 років	82	41
Стать	Жінки	98	49
	Чоловіки	102	51
Освіта	Повна середня	2	1
	Неповна вища	8	4
	Повна вища	190	95
Сімейний стан	Одружений/Заміжня	84	42
	Розлучений/а	10	5
	Неодружений/незаміжня	74	37
	Не відповіли	32	16
Спеціальність	Гуманітарна	98	49
	Технічна	86	43
	Не відповіли	16	8
Стаж роботи в ІТ-сфері	До 4 років	110	55
	Більше 5 років	90	45
Кількість ІТ-компаній, в яких працювали	До 3 компаній	130	65
	Більше 4 компаній	70	35
Тип компанії	Продуктова компанія	106	53
	Аутсорс/Аутстаф-компанія	94	47

Вираженість мотивації досягнення успіху майже однакова для досліджуваних різного віку, отримано трохи вищі показники для старших респондентів (рис. 1).

Натомість такі показники, як гідність та самореалізація, незначно вищі для старших досліджуваних, тоді як показники безпека та суспільство однакові для обох груп досліджуваних (рис. 2).

Водночас за показниками «внутрішні процеси», «інструментальна мотивація» та «зовнішня Я-концепція» отримані дані відрізняються у досліджуваних різного віку – вищі для молодших учасників. При цьому слід відмітити, що лише показники внутрішніх процесів мають статистично значущу різницю для представників різних груп (рис. 3).

Щодо часових перспектив, то відмітимо, що усі показники, крім «фаталістичного теперішнього», трохи відрізняються для досліджуваних різних вікових груп, проте статистично значущої різниці не було відмічено за жодним з показників (рис. 4).

Розробки методологічних підходів до формування професійної самосвідомості людини в складній професійній діяльності дозволяють із єдиної теоретичної позиції вирішувати практичні завдання з оптимізації функціональних станів у діяльності ІТ-фахівців, для підтримки їх психологічної готовності, для добору найбільш сприятливих режимів праці та відпочинку, для прогнозування працездатності [1; 3; 6].

Рис. 1. Вираженість мотивації досягнення успіху / страху невдачі

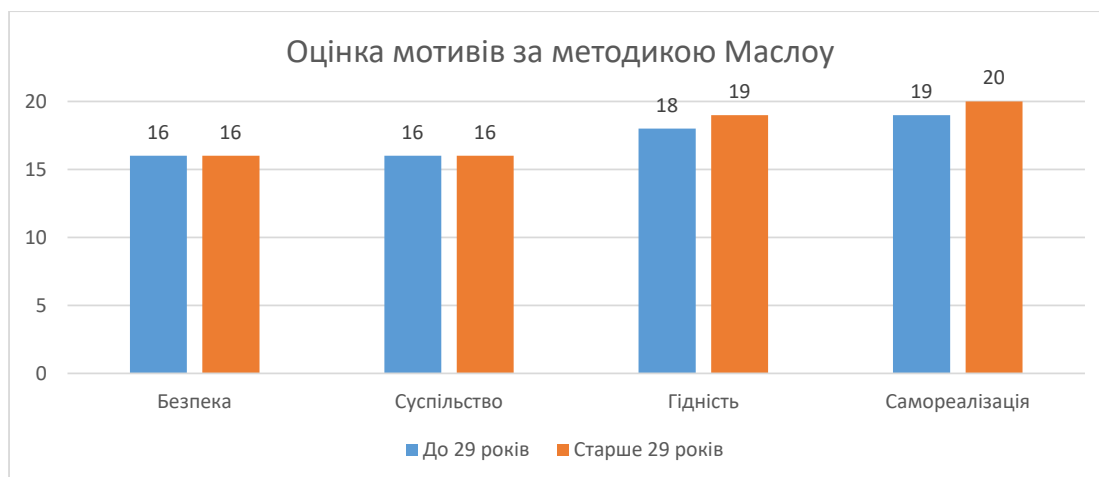

Рис. 2. Оцінка мотивів за методикою Маслоу

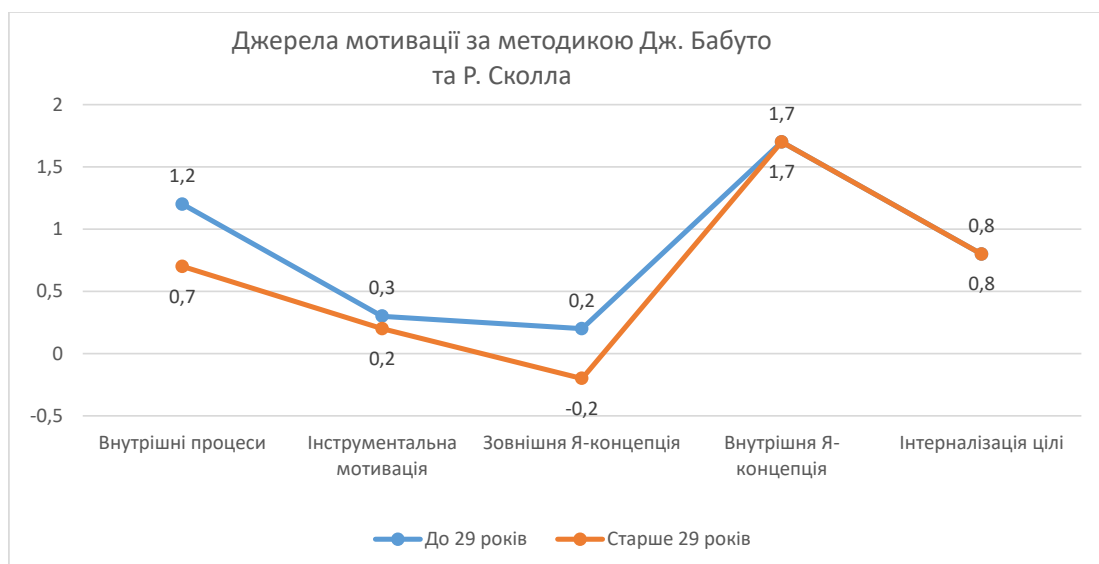

Рис. 3. Джерела мотивації за методикою Дж. Бабуто та Р. Сколла

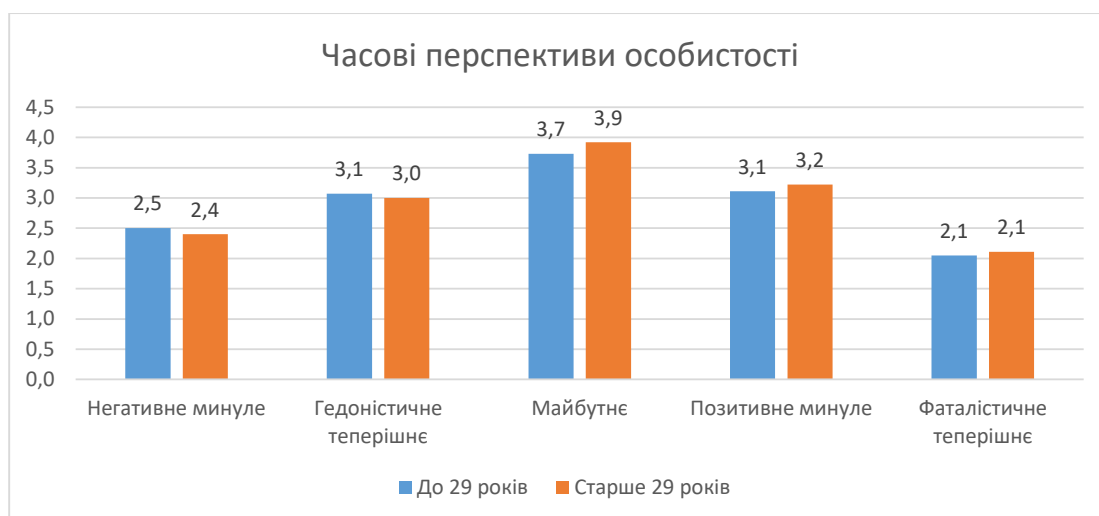

Рис. 4. Часові перспективи особистості

У процесі професіоналізації фахівців ІТ-сфери зростає усвідомленість операційно-технічних особливостей професії і таких ознак, які стосуються етичних принципів діяльності. Уявлення про професійну діяльність формується в тому числі і через усвідомлення того, що таке професійне і непрофесійне поведіння. Для такої диференційованої оцінки, як по відношенню до своєї поведінки, так і по відношенню до вчинків інших людей, необхідно спиратися на критерії професіоналізму. Однак ці критерії є елементом професіоналізму, і так само як і інші елементи, система критеріїв проходить стадії формування і розвитку. Розвиваючись в процесі професійного навчання, система критеріїв професіоналізму ІТ-фахівців стає невіддільною частиною професійної свідомості та самосвідомості [7; 9].

Результатом самопізнання людини є вироблення нею системи уявлень про саму себе або «Образу Я». «Образ Я» визначає ставлення індивіда до самого себе, виступає основою побудови взаємин з іншими людьми. Суб'єктність у трудовій діяльності пов'язана насамперед з принциповою готовністю ІТ-спеціаліста до спонтанних, непрогнозованих дій (до внутрішньої активності, до творчості), а також з готовністю усвідомлювати цю свою спонтанність і вже на цій основі контролювати і регулювати власну професійну діяльність.

Саме розвиток свідомості та самосвідомості особистості багато авторів пов'язують з розвитком «суб'єктності» і «суб'єктивності». Як зазначають В.І. Слободчиков і Є.І. Ісаєв, саме феномен рефлексії є «центральною феноменом людської суб'єктивності». Сама рефлексія визначається як «специфічна людська здатність, яка дозволяє їй зробити свої думки, емоційні стани, свої дії і відносини, взагалі всю себе предметом спеціального розгляду (аналізу і оцінки) і практичного перетворення [5; 9].

У контексті розгляду часових перспектив особистості ІТ-спеціаліста слід відмітити, що є проблема протиріч особливостей вітчизняної ментальності і цінностей ринкової економіки. Дослідники зазначають розбіжність системи виробничих відносин, що склалися в західних капіталістичних країнах, і характеру міжособистісних відносин у вітчизняних трудових колективах. Відмічається наявність проблем в роботі ІТ-спеціалістів-менеджерів, пов'язаних з особливостями сформованих стереотипів. Під час становлення професійної самосвідомості ІТ-спеціалістів виникають внутрішні суперечності, зумовлені змістом суспільної свідомості. Професійно значуща система цінностей цих фахівців суперечить цінностям суспільної свідомості, в результаті чого в структурі професійної самосвідомості формуються захисні утворення, що дозволяють уникнути усвідомлення цього конфлікту. Усвідомлення факту такого протиріччя,

знайомство з психологічним змістом захисних механізмів і обмежень, що при цьому виникають, у професійній діяльності та особистісному розвитку дозволяє знизити рівень даних протиріч. У процесі становлення професійної самосвідомості ІТ-спеціалістів необхідно здійснювати корекцію протиріч, що виникають в процесі професійної підготовки, коли під час прогресивної поступальної зміни самосвідомості можуть бути елементи регресу, що пов'язані з усвідомленням перерахованих вище протиріч і проявляються у вигляді захисних механізмів в часовій перспективі [11].

Проблема вивчення професійної компетентності фахівців у сфері інформаційних технологій набуває пріоритетного значення, оскільки все більша кількість видів людської активності виявляється опосередковано комп'ютерними та іншими видами інформаційних технологій. Кожна професія висуває свої особливі вимоги до мислення працівника в тій чи іншій професійній області. У підході до аналізу компетентності можна виділити кілька напрямів. Прихильники функціонально-операційного напрямку основну увагу зосереджують на аналізі операційної сторони діяльності працівників. Так, можна зустріти такі характеристики компетентності (майстерності), як «володіння професійними знаннями, вміннями і навичками, що дозволяють фахівцеві успішно досліджувати робочу ситуацію (об'єкт і умови діяльності), з урахуванням цієї ситуації формулювати професійні завдання і успішно вирішувати їх відповідно до цілей, що стоять перед виробництвом» [4]. Зазначається, що, незважаючи на відмінність ознак професіоналізму, всіх фахівців об'єднує: володіння відповідними знаннями про цілі, зміст, об'єкт і засоби праці, а також вміння здійснювати діяльність на всіх її етапах (підготовчому, виконавчому, підсумковому); наявність таких властивостей особистості і характеру, які дозволяють фахівцеві здійснювати процес діяльності і отримувати шукані результати [3].

Представники особистісно-мотиваційного спрямування більшу увагу приділяють мотиваційній стороні діяльності, якостям особистості фахівця. Професійна мотивація – це те, заради чого людина вкладає свої професійні здібності, здійснює професійне мислення тощо. Професійний інтерес, професійна цікавість незмінно супроводжують успішну професійну діяльність. Отже, бути компетентним ІТ-спеціалістом – значить мати набір специфічних компетентностей різного рівня (спостерігати, бути глибоко обізнаним у предметі, самостійно ставити питання, доводити власну правоту, справлятися з міжособистісними конфліктами тощо).

У нових соціально-економічних умовах змінюються також вимоги до особистісних і ділових якостей фахівців ІТ-сфери: навички праці збері-

гають своє значення, але все більше на перший план виходять фундаментальність знань, вміння аналізувати, оцінювати нестандартні ситуації і приймати потрібні рішення. Основними вимогами до працівника виступають: уміння співпрацювати з людьми, бути корпоративним, контролювати свої емоційні реакції. Необхідними стають високий рівень самостійності і самоврядування в поєднанні з навичками контролю безпосереднього процесу праці, відповідальність за планування, організацію та оцінювання результатів, а також дисциплінованість, необхідна для забезпечення безпеки і надійності виробничих процесів. У рамках професійної діяльності ІТ-спеціалісти стикаються з новими критеріями якості, її економічної ефективності і соціальної цінності [2; 11]. Широке використання мікроелектроніки, робототехніки, біотехнології, енергозберігаючих пристроїв, все більше вдосконалених комп'ютерів змінюють характер праці і місце людини в виробничому процесі, модифікують соціальну структуру суспільства, спосіб життя і психологію людей. Одна з найбільш прибуткових галузей виробництва сьогодні – розробка програмного забезпечення, а найбільш яскравою ознакою інформаційного суспільства стала глобальна інформаційна мережа Інтернет.

Працюючи, ІТ-спеціаліст використовує придбані ним в процесі навчання наукові знання, накопичені людством, ідеї і виробничий досвід. Матеріалізація цих знань сприяє створенню нового продукту з більш високими або заздалегідь обумовленими параметрами, властивостями і техніко-економічними показниками. Настільки специфічний предмет ІТ-сфери в кінцевому підсумку перетворюється на такий же специфічний безпосередній результат праці – технічне рішення. Воно може мати техніко-технологічний, організаційний, економічний, комплексний характер. Однак в будь-якому разі рішення слугує цілям підвищення організаційно-технічного рівня виробництва, якості та ефективності праці [11].

Зазначимо, що є значущі відмінності у часовій перспективі особистості ІТ-спеціаліста залежно не тільки від професійної самосвідомості, але і від інших соціально-демографічних характеристик, таких як стать, місце проживання, рівень освіти, досвід роботи. Для жителів великих міст характерно більш виражене гедоністичне ставлення до свого теперішнього, тоді як жителі малих міст більш орієнтовані на майбутнє. Включення в професійну діяльність впливає на часову перспективу людини – зростає роль майбутнього, значимість планування, постановки цілей і їх досягнення. Люди, які мають як мінімум одну вищу освіту, більш позитивні в оцінці свого минулого, більш включені в різні сімейні традиції, що дозволяє

їм більш гладко і спокійно проходити через різні вікові кризи [2; 7].

Вимоги до компетентності та професіоналізму ІТ-спеціалістів настільки високі, що питання організації сучасної підготовки, підвищення освітнього рівня і перепідготовки кадрів стали тепер важливим складником планів модернізації виробництва і створення нових технологій. Змінюється і зміст самого поняття «кваліфікований фахівець». У минулому під високою кваліфікацією розумілися насамперед доведені до високого ступеня досконалості «вузькі» навички. Тепер швидко розвиваються нові галузі виробництва, відбувається часта зміна технологічного ланцюжка, а тому професійне становлення та самосвідомість ІТ-спеціалістів відіграє основну роль у вдосконаленні професіоналізації, зокрема, в контексті часової перспективи.

Висновки. Характеристикою професійної самосвідомості, що визначає можливості успішної адаптації ІТ-спеціаліста до професійної діяльності в подальшому, є продуктивність професійного Я-концепту, показниками якого виступають когнітивна складність, інтегрованість та представленість у його змісті конструктивів, що дозволяють осмислювати ставлення до себе як професіонала.

Професійна позиція в часовій перспективі ІТ-спеціаліста розглядається як сукупна детермінанта активності фахівця. Основу професійної позиції особистості ІТ-спеціаліста становить система ціннісних орієнтацій, що являються складником мотиваційної сфери та є системоутворюючим фактором (ядром) за професійним спрямуванням.

Процес формування професійної самосвідомості особистості ІТ-спеціаліста детермінується взаємодією особистісних аспектів і компонентів професійної діяльності на мотиваційно-вольовому, когнітивному та операційному рівнях. Наявність віддаленої часової перспективи, переважна орієнтація особистості на майбутнє, позитивне емоційне ставлення до майбутнього та минулого пов'язані зі сформованістю ієрархії ціннісних орієнтацій особистості ІТ-спеціаліста.

Професійна самосвідомість, взаємодіючи також з особистісними та індивідуально-психологічними детермінантами, впливає на формування нових адаптаційних властивостей ІТ-спеціаліста, що визначають надійність, працездатність, ефективність професійної діяльності та стійкість.

Перспективним для подальших розвідок у цьому напрямку є вивчення професійної комунікативної компетентності як складника мотиваційної сфери особистості ІТ-спеціаліста та оптимізації функціонального стану суб'єкта праці в часовій перспективі, що істотною мірою визначає його готовність до роботи та професійну надійність.

Література:

1. Березин Ф.Б. Психическая и психофизиологическая адаптация человека. Ленинград : Наука, 1988. 269с.
2. Бодров В.А. Психофизиологические проблемы профессиональной надежности человека-оператора. *Психологические проблемы профессиональной деятельности*. Москва : Наука, 1991. С. 111–120.
3. Голиков Ю.Я. Теоретические основания проблем взаимодействия человека и техники. *Психол. журнал*. Т. 21, № 5. 2000. С. 5–18.
4. Горго Ю.П., Маліков М.В., Богдановська Н.В. Оцінка та керування функціональними станами людини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2005. 135 с.
5. Калин В.К. Воля и психологическая устойчивость в профессиональной деятельности. Москва : Одесса, 1984. С. 71–75.
6. Конопкин О.А. Функциональная структура саморегуляции деятельности и поведения. Психология личности в социалистическом обществе. Активность и развитие личности. Москва : Наука, 1989. С. 158–172.
7. Корольчук, М.С. Психологічне забезпечення психічного та фізичного здоров'я / за заг. ред. М.С. Корольчука. Київ : Інкос. 2002. 205 с.
8. Маслач, К. Профессиональное выгорание: как люди справляются. Практикум по социальной психологии. Санкт-Петербург, 2001. 234 с.
9. Хазанов И.Я. На пути профессионального совершенствования: учебно-методический комплекс. Курган, 2011. 60 с.
10. Шадриков В.Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности. Москва : Наука, 1982. 185 с.
11. Emmons R.A., Diener E. Personality correlates of subjective well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 1985, V. 11. P. 89–97.

Filonenko D. V. Professional self-awareness and time prospects of the personality of IT specialist

The problem of studying the professional competence of specialists in the field of information technology is becoming a priority, as an increasing number of types of human activity are facilitated by computer and other types of information technology. Being a competent IT specialist means having a set of specific competences of different levels (observe, have deep knowledge of a subject, ask questions independently, prove own case, deal with interpersonal conflicts, etc.). In new socio-economic conditions, the requirements for the personal and business qualities of IT specialists are changing: the skills remain important, but fundamental knowledge, the ability to analyze, evaluate non-standard situations and make the necessary decisions come to the forefront. The characteristic of professional self-awareness, which determines the possibilities of successful adaptation of an IT specialist to professional activity in the future, is the performance of the professional Self-concept, which includes the indicators of cognitive complexity, integration and representation of constructs in its content that allow to realize of attitude to self as a professional. A professional position in a time perspective of an IT specialist is considered as a cumulative determinant of a specialist's activity. The basis of the professional position of personality of IT-specialist is the system of value orientations, which are a component of the motivational sphere and are the system-forming factor (nucleus) in the professional field. The process of forming professional self-awareness of personality of an IT specialist is determined by the interaction of personal aspects and components of professional activity at the motivational-volitional, cognitive and operational levels. Remote time prospects, prevailing personality orientation for the future, positive emotional attitude to the future and the past are connected with the formation of the hierarchy of value orientations of personality of an IT specialist.

Key words: *motivational sphere, professional activity, adaptation, time prospect, training.*